

„ЕЗИК СВЕЩЕН...“ И ЕЗИКОВА КУЛТУРНА ПАМЕТ

Мариана Георгиева

Институт за български език – БАН

На 21 май 2018 г. в Малкия салон на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН Секцията за етнолингвистика към Института сподели научните си търсения и езиковите предизвикателства за съхраняване на духовната ни култура в майска дискусия под надслов „Език свещен...“ и езикова културна памет“. В дискусията изследователи от Института и преподаватели от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ заедно с журналисти, посветили работата си на образованието и културата, представиха достойнствата на духовния авторитет на България и проблемите, които изискват мисионерството на академическата мисъл в изграждане на българското езиково съзнание и езиковата култура на българските граждани.

Дискусията откри проф. д-р Мария Китанова – ръководител на Секцията за етнолингвистика. В словото си тя представи направленията в работата на етнолингвистите: етнолингвистична лексикография (създаване на азбучни и тематични речници), електронен архив на българската народна култура (духовна и материална), теоретични изследвания на българския език в етнолингвистичен и лингвокултурологичен аспект в сътрудничество с лингвокултуролози от цял свят.

Наред с изданията „Тематичен речник на термините на народния календар“ с автори проф. д-р М. Китанова и доц. д-р П. Легурска, „Човешкият живот – раждане, сватба, погребение (тематичен речник на българската семейна обредност)“ с автори доц. д-р П. Легурска, доц. д-р Н. Павлова и проф. д-р М. Китанова акцентът в словото на проф. Китанова бе току-що излезлият „Речник на народната духовна култура на българите“. Това е първи в българското езикознание енциклопедичен речник на термините, свързани с традиционните български ценности – дом, семейство, празници, обреди, обичаи и вярвания. В Речника са представени над 5000 наименования и термини от цялата българска езикова територия с ясни и достъпни дефиниции. Речникът е реконструкция на цялостната езикова картина на духовния свят на българина.

Секцията продължава работата си по Етнолингвистичен речник на българската народна медицина и по проект „Музикалният свят на българите“. Ръководител и на двата проекта е доц. д-р М. Витанова.

В Секцията се поддържа Електронен архив от писмени източници и теренни проучвания, чийто корпус наброява по последни данни над 20 000 единици.

Проф. д-р Китанова подчерта и съпоставителния план в изследванията например на доц. д-р П. Легурска („Съпоставителни анализи и национална специфика на лексиката“, „Съпоставителни лексикални анализи и основа за съпоставка“, „Семантичен речник на типологичните характеристики на вторичното назоваване в руския и българския език“).

Секцията изследва националния комуникативен стил под ръководството на доц. д-р Н. Павлова.

По-нататък дискусиата продължи с позициите на доц. д-р Неда Павлова, проф. д.ф.н. Мариана Георгиева, доц. д-р Палмира Легурска, доц. д-р Марияна Витанова, гл.ас. д-р Калина Мичева-Пейчева, гл.ас. д-р Йоанна Кирилова, гл.ас. д-р Надежда Николова и Теодора Кръстева.

Доц. д-р Н. Павлова представи „Културни стереотипи в речевото поведение на българина“ през корелацията езиково съзнание – езикова култура. Изследването е посветено на обръщението като част от комуникативния културен код на българина на фона на характеристика на българската комуникативна култура.

В триадата езиково съзнание – езикова личност – езикова култура проф. д.ф.н. Мариана Георгиева анализира медийния дискурс между езика и емоцията („Медийният дискурс между езика и емоцията“). Властта на езика в медийния дискурс задължава журналистическия ценностен и рефлексивен елит с отговорност за нормативност – правоговорна и правописна; лексикална, граматична и стилистична, защото четвъртата власт съучаства в изграждането на езиковите личности като национален капитал и като израз и пазител на държавност. Вербалното пространство, като продуктивен комуникативен код, формира национална култура и съхранява културната памет. Част от комуникативната мрежа на вербалното пространство е метакомуникацията медийния дискурс – неориторика, лингвистиката – метариторика.

Доц. д-р Палмира Легурска запозна участниците в дискусиата с наблюденията си „Социалният статус в обществото и в езика“. В най-архаичните общества социалният статус се маркира със средствата на граматиката, но социален статус се обозначава и чрез начина на именуване. По-високото положение в обществото усложнява начина на именуване. Например формите на позитивна дискриминация, разбирана като мерки за издигане на социален статус предвид на политика на равнопоставяне, се следват от известно „насилие“ над естествения език, защото социалната стратификация е закрепена в самите езикови концепти, които отразяват историята на човешката култура.

Интерес сред участниците в дискусията предизвика „Музикалният свят на българина в старобългарските паметници и диалектите“, представен от доц. д-р М. Витанова и гл. ас. д-р К. Мичева-Пейчева.

„Концептите и концептуалната метафора“ в етнолингвистичния паспорт на българина анализира пред аудиторията гл. ас. д-р Й. Кирилова.

Гл. ас. д-р Н. Николова сподели работата си по обработка на названията на лечебните растения в Етнолингвистичен речник на народната медицина.

Т. Кръстева сподели пилотния си експеримент за Каталог на устойчивите сравнения в българския език.

Успехът на Майската дискусия на Секцията за етнолингвистика към ИБЕ „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН се изрази и в изказванията на останалите изследователи от Института и журналистите.

Проф. д.ф.н. Василка Радева от СУ „Св. Кл. Охридски“ сподели удовлетворението си от отговорността на лингвистиката за „Език свещен“... и езикова културна памет“ като мисия, заявена още веднъж в навечерието на 24 май – свещения празник на духовността ни и на бъднините ни светли.

Майската дискусия на Секцията за етнолингвистика се води от проф. д.ф.н. М. Георгиева.

“SACRED LANGUAGE ...” AND NATIONAL LINGUISTIC MEMORY

✉ **Prof. Mariana Georgieva, DSc.**

Institute for Bulgarian Language
Bulgarian Academy of Sciences
52, Shipchenski prohod Blvd, Bl.17
1113 Sofia, Bulgaria
E-mail: mv.georgieva7@gmail.com